

Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky
Odbor Parlamentný inštitút

Edícia: Porovnávacie analýzy

13/2022

Kandidatúra nestraničných kandidátov v komunálnych voľbách a lokálne politické strany

Vypracoval: Peter Plenta PhD., Odbor Parlamentný inštitút

Schválila: PhDr. Natália Petranská Rolková, PhD.,
riaditeľka Odboru Parlamentný inštitút

Bratislava
máj 2022

Anotácia:

Predložená analýza sa venuje okolnostiam vzniku, pôsobeniu a kandidatúre lokálnych politických strán a združení v miestnych voľbách. Prvým modelom sú „regulárne“ lokálne politické strany, ktoré sa môžu uchádzať o mandát v miestnych voľbách. Druhým modelom sú lokálne „združenia voličov“, ktoré po splnení podmienok môžu tiež nominovať kandidátov.

Kľúčové slová:

komunálne voľby, lokálna politická strana, združenie voličov, podmienky registrácie, nestraničný kandidát

Postavenie Odboru Parlamentný inštitút definuje § 144 zákona NR SR č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky, podľa ktorého Parlamentný inštitút plní informačné, vzdelávacie a dokumentačné úlohy súvisiace s činnosťou NR SR a jej poslancov. Súčasťou odboru je aj Oddelenie Parlamentná knižnica a Oddelenie Parlamentný archív.

V rámci informačnej činnosti Odbor Parlamentný inštitút vydáva spravidla tieto informačno-analytické materiály:

V oblasti vzdelávania Odbor Parlamentný inštitút zastrešuje úvodné inštruktážne semináre najmä pre novozvolených poslancov, účasť Kancelárie NR SR na parlamentnej rozvojovej spolupráci určenej pre zahraničné parlamenty, stážový program pre študentov vysokých škôl, ako aj ďalšiu vzdelávaciu, prednáškovú a publikačnú činnosť.

Materiál slúži výlučne pre poslancov Národnej rady Slovenskej republiky a zamestnancov Kancelárie NR SR a nemôže v plnej miere nahrádzať právne alebo iné odborné poradenstvo v danej oblasti. Údaje, použité v materiáli, sú aktuálne k dátumu jeho zverejnenia. Zverejňovanie materiálu je možné iba so súhlasom Odboru Parlamentný inštitút a autorov. Materiál neprešiel jazykovou úpravou.

Obsah

1. Úvod.....	4
2. Lokálne politické strany	7
3. Lokálne združenia voličov, združenia kandidátov, volebné strany	10
4. Záver	16
5. Použité zdroje.....	18

1. Úvod

Slovenská legislatíva¹ v súčasnosti nepozná termín lokálne politické strany² ani neumožňuje kandidovať skupinám nestranických kandidátov pod vlastnou „značkou“ v komunálnych či regionálnych voľbách. Každý kandidát, ktorého nenominuje politická strana, je považovaný za „nezávislého“, a pod svoju kandidatúru musí zozbierať zákonom stanovený počet podpisov. Všetky politické strany sú tak považované za strany s celoštátnou pôsobnosťou. Pre svoju činnosť potrebujú splniť viacero povinností.

a) Povinnosti pri registrácii politických strán

Zákon č. 85/2005 Z. z. o politických stranách a politických hnutiach v znení neskorších predpisov stanovuje v § 6 (4) povinnosť doložiť zoznam občanov, ktorí súhlasia so vznikom politickej strany. Zoznam musí **podpísať najmenej 10 000 občanov Slovenska** (prípadne občanov štátov EÚ s povolením na pobyt na Slovensku), ktorí dovŕšili vek 15 rokov. Podmienka ohľadom počtu podpisov je jednou z hlavných prekážok na registráciu lokálnych politických strán, najmä v prípade menších miest a obcí.

b) Povinnosti pre činnosť politických strán

Politické strany majú voči štátu viacero povinností. Podľa § 22 zákona č. 85/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov musia strany viesť osobitnú evidenciu o príjmoch z pôžičiek a úverov, evidenciu darov a iných bezodplatných plnení, ako aj evidenciu prijatých členských príspevkov. Politické strany sú povinné predkladať výročnú správu za predchádzajúci kalendárny rok (§ 30). Správa musí obsahovať aj účtovnú závierku overenú audítorom, informáciu o finančnej situácii strany najmenej za dve bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobia, potvrdenie daňového úradu, zdravotnej poisťovne a Sociálnej poisťovne, že strana nemá nedoplatok na daniach

¹ V tomto zmysle najmä zákon č. 85/2005 Z. z. o politických stranách a hnutiach v znení neskorších predpisov: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/85/20201201.html> a zákon č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2014/180/20220401.html>.

² Analýza je zameraná predovšetkým na lokálne politické strany a nevenuje sa regionálnym politickým stranám. V rámci krajín Európskej únie existujú regionálne politické strany, čo je však dané federatívnym charakterom štátu alebo prítomnosťou autonómnych regiónov. Mnohé z regionálnych politických strán možno označiť ako autonomistické. Ide teda o rozdielnú situáciu v porovnaní so slovenským unitárnym usporiadaním.

a nedoplatok na poistnom, prehľad nákladov na volebnú kampaň vynaložených za jednotlivé druhy volieb v príslušnom roku, zoznam dodávateľov, ktorí strane dodali tovar alebo poskytli službu v príslušnom kalendárnom roku v celkovej hodnote vyššej ako 25 000 € vrátane dane z pridanej hodnoty, atď. Pre politické strany pôsobiace na lokálnej úrovni to môže predstavovať výraznú administratívnu či finančnú záťaž.

c) Volebný systém

Zákon č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov stanovuje, že kandidátnu listinu pre voľby do obecného zastupiteľstva môže podať politická strana, ktorá je registrovaná podľa osobitného predpisu, a kandidát bez politickej príslušnosti. Hoci podanie kandidátnej listiny je administratívne jednoduchšie pre politické strany, v praxi *väčšinový volebný systém* môže zvyhodňovať kandidátov bez politickej príslušnosti – tzv. „*nezávislých*“ kandidátov. Výraznú úlohu v neprospech kandidátov politických strán na miestnej úrovni zohrávajú aj deliace línie v straníckej politike.³

Súčasťou kandidátnej listiny kandidáta bez politickej príslušnosti je listina podpísaná voličmi, ktorí podporujú jeho kandidatúru a majú trvalý pobyt v obci, kde kandiduje. Nevyhnutný počet podpisov je daný veľkosťou obce.⁴

Počet obyvateľov obce	Počet podpisov voličov
do 50	10
51 – 100	20
101 – 500	40
501 – 2 000	100
2 001 – 20 000	200
20 001 – 100 000	500
nad 100 000	1 000

Nasledujúce časti analýzy sa venujú dvom modelom navrhovania kandidátov v komunálnych voľbách tak, aby mohli kandidovať pod spoločným názvom na jednej kandidátnej listine. Prvou možnosťou sú štandardné politické strany, pôsobiace len na

³ Až 42 % starostov a primátorov bolo v roku 2018 zvolených ako nezávislých, podobne aj 35 % poslancov mestských a obecných zastupiteľstiev. Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky. *Počet a podiel zvolených starostov a poslancov podľa jednotlivých politických subjektov a podľa územného členenia*. Dostupné online: <https://volby.statistics.sk/oso/oso2018/sk/data01.html>.

⁴ Príloha č. 1 k zákonu č. 180/2014 Z. z.

miestnej úrovni, t. j. *lokálne politické strany*. Druhou možnosťou sú „*združenia voličov*“ alebo kandidátov, prípadne tzv. volebné politické strany. Ide väčšinou o miestne občianske iniciatívy vytvorené s cieľom nominovať kandidátov v lokálnych voľbách. Spravidla nemajú charakter a povinnosti tradičných politických strán.

V kontexte analýzy je však potrebné spomenúť aj rozdiely medzi fungovaním politického a volebného systému na Slovensku a vo viacerých európskych štátoch. Tieto rozdiely majú dopad aj na lokálnu úroveň politického života. Prvým rozdielom sú *odlišné podmienky registrácie a fungovania politických strán*. Mnohé európske štáty majú voľnejší prístup v porovnaní so Slovenskou republikou. V niektorých štátoch nemusia byť politické strany vôbec registrované (musia len splniť určité podmienky pre účasť vo voľbách). Druhým frekventovaným rozdielom je *pomerný volebný systém aj na miestnej úrovni* vo viacerých európskych krajinách. To spôsobuje, že miestne združenia vytvárajú kandidátne listiny zložené z viacerých kandidátov, ktoré musia vykazovať viaceré znaky politických strán – názov, skratku, symbol, osobu oprávnenú konať v jej mene atď. Väčšinový volebný systém na Slovensku dáva výhodu skôr lokálne známym kandidátom, ktorí môžu kandidovať aj individuálne.

2. Lokálne politické strany

Tabuľka č. 1: Fungovanie lokálnych politických strán

Štát	Hlavná podmienka vzniku či fungovania
Belgicko	Lokálne politické strany sa neregistrujú, potrebujú predložiť stanovený počet podpisov pre kandidatúru alebo mať podporu 2 členov miestneho zastupiteľstva.
Francúzsko	Právna subjektivita a spôsobilosť, jednoduchšie podmienky pre registráciu.
Holandsko	Registrácia ústrednou volebnou komisiou v rámci municipality.
Nórsko	Neregistrované politické strany potrebujú zozbierať určitý počet podpisov pre registráciu kandidátnej listiny.
Spojené kráľovstvo	Registrácia pred voľbami.
Švajčiarsko	Splnenie podmienok na založenie „zdrúženia“ podľa občianskeho zákonníka, strany sa neregistrujú.

Zdroj: Autor na základe uvedených zdrojov

Belgicko⁵

V Belgicku je možné založiť politickú stranu bez predchádzajúcej registrácie. Pre účasť v miestnych voľbách (na úrovni municipalít) musia politické strany predložiť podpisy minimálne 100 voličov z danej municipality alebo dvoch členov miestneho zastupiteľstva. Legislatíva nestanovuje žiadne podmienky ohľadom počtu členov alebo vnútornej štruktúry politických strán. Lokálne politické strany nemajú povinnosť viesť účtovníctvo ani spĺňať rovnaké podmienky ako „celoštátne“ politické strany. Jedinou podmienkou je dodržanie finančného limitu na kampaň, ktorý závisí od počtu obyvateľov v danej municipalite.

Francúzsko⁶

Francúzska legislatíva nerozlišuje medzi celoštátnymi a lokálnymi stranami, avšak lokálne strany sú zastúpené len na úrovni miestnych zastupiteľstiev. Politické

⁵ Interná databáza výmeny informácií Európskeho centra pre parlamentný výskum a dokumentáciu (ECPRD). Požiadavka NR SR č. 4485 Conditions for registration/formation of local political parties.

⁶ Tamtiež.

strany sú definované ako združenia s politickou povahou. Musia mať právnu subjektivitu a spôsobilosť. Registrácia prebieha na miestnej prefektúre a musí obsahovať nasledujúce informácie: názov, adresu, informácie o vedúcich predstaviteľoch strany, overené podpisy a správu zo zakladajúceho zhromaždenia. Aj miestne politické strany majú povinnosť mať transparentné financovanie preverené audítorom. Financovanie strany musí byť preverené dvomi audítormi, ak príjmy strany presiahnu 230 000 €. V tomto zmysle sa lokálne strany nelíšia od celoštátnych, hlavným rozdielom je ich jednoduchšia registrácia.

Holandsko⁷

V Holandsku môžu pôsobiť lokálne politické strany, ktoré sa pred voľbami musia registrovať v rámci ústrednej volebnej komisie v municipalite/provincii. Tá kontroluje, či má politická strana plnú právnu spôsobilosť a kópiu notárskej zápisnice obsahujúcu stanovky strany. Žiadosť o registráciu podáva oprávnená osoba, ktorá musí doložiť certifikát potvrdzujúci registráciu v obchodnom registri, zaplatený poplatok 112,5 €, a tiež, že názov strany spĺňa náležitosti uložené zákonom o voľbách. Žiadosť o registráciu musí byť podaná minimálne 42 dní pred podaním kandidátnej listiny. Tá sa podáva najmenej 43 dní pred voľbami. Politická strana musí mať minimálne dvoch členov. Lokálne politické strany nemusia predkladať výročné či finančné správy, vzhľadom na absenciu ich financovania zo strany štátu.⁸

Nórsko⁹

V Nórsku existujú dve skupiny politických strán – registrované a takzvané „neregistrované“ politické strany. Hoci lokálne strany môžu teoreticky patriť medzi registrované, v súčasnosti nie je v Nórsku žiadna takáto strana. Nórska legislatíva nešpecifikuje podmienky vzniku „neregistrovaných“ politických strán. Hoci oba typy strán môžu podať kandidátnu listinu do volieb, existujú medzi nimi aj rozdiely:

- a) len registrované politické strany môžu získať finančnú podporu zo strany štátu. Zároveň však majú povinnosti týkajúce sa transparentnosti financovania, účtovníctva a podávania finančných správ.
- b) registrované politické strany majú jednoduchšiu registráciu volebných kandidátok, najmä pokiaľ ide o potrebný počet podpisov.

⁷ Tamtiež.

⁸ Registrácia v centrálnej volebnej komisii. Holandsko. Dostupné online:

<https://www.lokalepolitiekepartijen.nl/onderwerp/oprichten/registreren-bij-een-centraal-stembureau/>.

⁹ Volebný zákon. Nórsko. Dostupné online: <https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/2002-06-28-57>.

Zákon o politických stranách. Nórsko. Dostupné online: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-102>.

Hlavnou podmienkou pre neregistrované politické strany pre účasť v miestnych voľbách je zozbieranie dostatočného množstva podpisov, ktorý je stanovený ako 2 % počtu oprávnených voličov v danej municipalite v predchádzajúcich miestnych voľbách, prípadne 300 podpisov oprávnených voličov v danej municipalite. V menších obciach sa minimálny počet podpisov rovná počtu členov v miestnom zastupiteľstve.

Spojené kráľovstvo¹⁰

Politické strany sa musia registrovať, len ak sa chcú zúčastniť volieb. „Malé“ strany sa môžu zúčastniť len komunálnych volieb v Anglicku a Walese, na rozdiel od ostatných politických strán, ktoré sa môžu zúčastniť všetkých typov volieb. Na to, aby bola politická strana registrovaná, musí predložiť kópiu stanov, kópiu finančného plánu schváleného stranou, musí špecifikovať meno, opis a symbol strany, stranícku adresu a kontaktné informácie, uviesť, kde sa plánuje zúčastniť volieb, dodržiavať finančné pravidlá platné pre politické strany a zaplatiť poplatok 150 libier za registráciu strany. V krajine neexistujú minimálne požiadavky na počet členov strany. Malé strany nie sú predmetom finančných kontrol, na rozdiel od ostatných strán. Musia však každoročne potvrdzovať svoju registráciu.

Švajčiarsko¹¹

Vo Švajčiarsku sa politické strany neregistrujú a základné pravidlá pre založenie sú rovnaké pre strany pôsobiace na komunálnej, kantonálnej alebo federálnej úrovni.¹² Najčastejšou formou politickej strany je „združenie.“ Združenie musí mať písomné stanovky obsahujúce informácie o politickej orientácii, financovaní a vnútornej organizácii.

¹⁰Zákon o politických stranách, voľbách a referende. Spojené kráľovstvo. Dostupné online: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/41/contents>.

Volebná komisia. Spojené kráľovstvo. Úvod do registrácie politickej strany. Dostupné online: https://www.electoralcommission.org.uk/sites/default/files/pdf_file/intro-registration-rp.pdf.

¹¹ Občiansky zákonník. Švajčiarsko. Dostupné online: <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19070042/index.html#a60>.

Federálny zákon o politických právach. Švajčiarsko. Dostupné online: <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19760323/index.html>.

¹² Strany, ktoré sú zastúpené na federálnej úrovni alebo aspoň v troch kantonálnych parlamentoch, získavajú určité výhody od štátu, ak sa registrujú do registra politických strán. Ani táto registrácia však nie je povinná.

3. Lokálne združenia voličov, združenia kandidátov, volebné strany

Tabuľka č. 2: Typy lokálnych združení

Krajina	Typ
Cyprus	kombinácie kandidátov
Česko	volebné strany (združenia nezávislých kandidátov)
Dánsko	združenia nezávislých kandidátov
Estónsko	volebné koalície (občianskoprávne partnerstvá)
Fínsko	volebné združenia
Lotyšsko	volebné združenia (len do 1.1.2021)
Nemecko	volebné združenia
Portugalsko	skupiny oprávnených voličov
Rakúsko	kampaňové strany
Španielsko	združenia voličov
Švédsko	volebné strany

Zdroj: Autor na základe uvedených zdrojov

Cyprus¹³

Na Cypre v komunálnych voľbách môžu okrem politických strán kandidovať aj „kombinácie kandidátov,“ to znamená že na kandidátnej listine môžu byť zástupcovia rôznych politických strán ako aj nezávislých kandidátov, prípadne len nezávislí kandidáti. Oznámenie o takejto kandidátnej listine je potrebné deklarováť pri podávaní kandidátnej listiny.

Česká republika¹⁴

V Českej republike sa na komunálnej a regionálnej úrovni používa pomerný systém, v ktorom sú aj nezávislí kandidáti považovaní za „politické strany“ a počet mandátov v zastupiteľstvách sa prideluje na pomernom princípe. Združenia nezávislých kandidátov môžu kandidovať ako volebné strany, základnou podmienkou je vyzbieranie potrebného počtu podpisov, najmenej od 7 % obyvateľov

¹³ Zákon o municipalitách. Cyprus. Dostupné online: http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/1985_1_111/full.html.

¹⁴ Zákon č. 491/2001 Sb. o voľbách do zastupiteľstiev obcí a o zmene niektorých zákonov. Česká republika. Dostupné online: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-491/zneni-20210802>.

danej obce, mestskej časti či volebného obvodu (nezapočítava sa podpis samotných kandidátov). Na petícii musí byť uvedený názov volebnej strany, názov zastupiteľstva, do ktorého strana kandiduje a rok volieb.

Dánsko¹⁵

V Dánsku môže kandidovať v komunálnych voľbách aj združenie nezávislých kandidátov na jednej kandidátnej listine, ak ju podporí dostatočný počet voličov z daného volebného obvodu/obce. Minimálny počet sa pohybuje medzi 25-50 podpisov, prípadne 150 podpisov v Kodani. Počet podpisov by nemal presiahnuť dvojnásobok stanoveného minimálneho počtu podpisov. Ostatné podmienky sa týkajú len časových lehôt a názvu kandidátnej listiny (nesmie to byť len jedno písmeno, názov musí obsahovať slovo).

Estónsko¹⁶

Estónsko na lokálnej úrovni umožňuje kandidatúru „volebných koalícií.“¹⁷ Volebná koalícia je definovaná ako občianskoprávne partnerstvo estónskych občanov a občanov EÚ, ktorí majú právo voliť, bolo založené na základe písomnej dohody a jeho cieľom je vyjadrenie politických záujmov členov a podporovateľov na lokálnej úrovni. Meno volebnej koalície musí obsahovať slovo „valimisliit“ (volebná koalícia). Na registráciu v lokálnych voľbách musí autorizovaná osoba odovzdať miestnej volebnej komisii oznámenie obsahujúce:

- a) názov municipality alebo mesta, pre ktoré je volebná koalícia sformovaná;
- b) názov volebnej koalície;
- c) písomnú dohodu o partnerstve obsahujúcu mená, osobné identifikačné údaje, adresy a kontaktné informácie najmenej dvoch osôb oprávnených konať v mene volebnej koalície;
- d) mená, osobné identifikačné údaje a podpisy estónskych občanov/občanov EÚ, ktorí majú právo voliť a ktorí kandidujú za volebnú koalíciu.

Meno volebnej koalície nesmie byť útočné alebo zavádzajúce. Meno volebnej koalície použité v predchádzajúcich voľbách môže byť použité len ak viac ako polovica osôb, ktoré sformovali predchádzajúcu volebnú koalíciu, vytvorili aj novú

¹⁵ Zákon o voľbách do miestnych a regionálnych zastupiteľstiev. Dánsko. Dostupné online: <http://valg.oim.dk/media/16285/local-and-regional-government-elections-act.pdf>.

¹⁶ Zákon o voľbách do miestnych zastupiteľstiev. Estónsko. Dostupné online: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/513012020001/consolide>.

¹⁷ Nie sú považované za politické strany ako také a nie sú registrované v zozname politických strán.

volebnú koalíciu. Je zakázané použiť meno politickej strany alebo inej volebnej koalície alebo meno, ktoré možno zameniť s názvom inej strany či koalície.

Fínsko¹⁸

Vo Fínsku majú oprávnení voliči právo vytvoriť „volebné združenia“ ktoré môžu nominovať kandidátov do volieb rovnako ako registrované politické strany.¹⁹ Poskytujú výhodu nestranickým kandidátom, keďže aj miestne voľby prebiehajú na pomernom volebnom princípe. Dve alebo viac volebných združení môže vytvoriť spoločnú volebnú kandidátku.

V komunálnych voľbách môže volebné združenie vytvoriť 10 oprávnených voličov z jedného volebného obvodu. Volebné združenie je založené vytvorením datovanej a podpísanej zakladajúcej zmluvy, ktorá obsahuje nasledujúce informácie:

- a) referenciu na konkrétne voľby;
- b) mená a tituly kandidátov, pracovné pozície a trvalé bydlisko;
- c) meno, dátum a adresu všetkých členov;
- d) písomné potvrdenie od všetkých členov, potvrdzujúce, že majú právo voliť v príslušných voľbách a príslušnom volebnom obvode;
- e) meno a kontaktné informácie zodpovedného predstaviteľa združenia a jeho/jej zástupcu.

Lotyšsko²⁰

V Lotyšsku legislatíva umožňuje existenciu politických strán na lokálnej úrovni, ale keďže ich zákon o politických stranách bližšie nešpecifikuje, v praxi pre ne platia rovnaké podmienky a povinnosti ako pre celoštátne strany.²¹ V roku 2020 prijal parlament administratívno-teritoriálnu reformu.²² Jedným z jej dôsledkov je, že vo voľbách do miestnych zastupiteľstiev (po 1.1.2021) už môžu kandidovať iba registrované politické strany a koalície registrovaných politických strán.

¹⁸ Volebný zákon. Fínsko. Dostupné online:

https://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1998/en19980714_20040218.pdf.

¹⁹ Hoci sa to týka všetkých typov volieb, najčastejšie sú využívané na miestnej a regionálnej úrovni.

²⁰ Zákon o voľbách do mestských a miestnych zastupiteľstiev. Lotyšsko. Dostupné online:

<https://likumi.lv/ta/en/en/id/57839-law-on-elections-of-the-republic-city-council-and-municipality-council>.

²¹ Z tohto dôvodu Lotyšsko nebolo zaradené medzi krajiny s lokálnymi politickými stranami, keďže neexistuje rozdiel medzi celoštátnymi a lokálnymi stranami.

²² Parlament schválil administratívno-teritoriálnu reformu. Lotyšsko. Dostupné online:

<https://www.saeima.lv/en/news/saeima-news/29027-saeima-adopts-administrative-territorial-reform>.

Pred touto zmenou mohli v miestnych voľbách kandidovať aj „volebné združenia“ v municipalitách s menej ako 5000 obyvateľmi. Volebné združenia boli zložené z osôb, ktoré podpísali relevantnú kandidátnu listinu a osôb, ktoré boli kandidátmi na danej volebnej listine. Osoby, ktoré podali relevantnú kandidátnu listinu, boli zodpovedné za zákonnosť aktivít volebného združenia.

Nemecko²³

Nemecký systém umožňuje v lokálnych voľbách kandidovať aj volebným združeniam, ktoré nie sú považované za politické strany. Volebné municipalitné združenia sú združeniami nezávislých kandidátov a ich podporovateľov, ktoré môžu kandidovať iba v miestnych voľbách s vlastnými kandidátmi. Keďže nie sú považované za politické strany, nemajú výhody poskytované politickým stranám (napríklad štátne spolufinancovanie). Na volebné združenia sa nevzťahujú ani povinnosti politických strán. Keď podávajú volebnú listinu, musia dodržiavať demokratické politické princípy, ako je to stanovené pre politické strany. V niektorých spolkových štátoch musia byť tieto združenia registrované v registri.

Portugalsko²⁴

V prípade miestnych volieb môžu podať kandidátnu listinu okrem politických strán aj „skupiny oprávnených voličov.“ Tie však musia splniť niekoľko podmienok:

- kandidátnu listinu pre miestne voľby podávajú oprávnení voliči zodpovedajúci 3 % všetkých voličov registrovaných v danej obci/obvode;
- navrhovatelia musia predložiť deklaráciu návrhu, z ktorého jasne vyplýva snaha predložiť zoznam kandidátov v danej obci/obvode;
- predkladatelia musia poskytnúť dôkaz o registrácii v príslušnej municipalite, kde má byť kandidátna listina podaná a musí obsahovať plné meno predkladateľa, identifikačné údaje, číslo volebného lístku a podpis.

Rakúsko²⁵

Rakúska legislatíva pozná termín „kampaňové strany“ vzťahujúci sa na skupiny kandidátov uchádzajúcich sa o mandát v konkrétnych voľbách. Zvyčajne ide

²⁴ Interná databáza výmeny informácií Európskeho centra pre parlamentný výskum a dokumentáciu (ECPRD). Požiadavka č. 4485 Conditions for registration/formation of local political parties.

²⁴ Zákon č. 1/2001 o voľbách členov miestnej samosprávy. Portugalsko. Dostupné online: <https://dre.pt/web/guest/legislacao-consolidada/-/lc/34526875/view?q=Lei+Org%C3%A2nica+1%2F2001>.

²⁵ Federálny zákon o financovaní politických strán. Rakúsko. Dostupné online: https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/ErV/ERV_2012_1_56/ERV_2012_1_56.pdf.

o štandardné politické strany alebo koalície strán, avšak na miestnej úrovni ich môžu tvoriť aj „občianske akčné skupiny.“ Pravidlá pre miestne voľby si do veľkej miery určujú jednotlivé rakúske regióny, avšak kandidátky kampaňových strán musia obsahovať: meno strany, meno štatutára, zoznam kandidátov a požadovaný počet podpisov. Počet podpisov v jednotlivých regiónoch sa líši. V regióne Vorarlbersko musí kampaňová strana odovzdať podpisy od 1 % oprávnených voličov (minimum 10, najviac však 100). Vo Viedni je tento počet stanovený na 1 800 podpisov od oprávnených voličov.

Španielsko²⁶

Zákon o voľbách umožňuje „združeniu voličov“ predložiť volebnú kandidátku vo voľbách. Na podanie kandidátky musí byť splnených niekoľko požiadaviek:

- kandidátka listina musí jasne označiť meno, skratku a symbol „združenia voličov“ a tiež meno a priezvisko kandidátov. Meno, skratka a symbol nesmú viesť k novej zámene s tradičnými stranami a tiež nesmú odkazovať na španielsku vlajku a kráľovskú korunu;
- kandidátka listina musí obsahovať súhlas kandidátov s kandidatúrou a dokumenty potvrdzujúce ich právo uchádzať sa o mandát;
- kandidátka musí obsahovať minimálne 40 % zástupcov pohlavia, ktoré je menej zastúpené na kandidátnej listine.²⁷

Združenie kandidátov musí predložiť aj stanovený počet úradne overených podpisov od voličov registrovaných v danej municipalite. Ich počet závisí od veľkosti municipality a je stanovený nasledovne:

Municipality do 5000 obyvateľov	1 % podpisov registrovaných voličov
Municipality s 5001-10000 obyvateľov	najmenej 100 podpisov
Municipality s 10001-50000 obyvateľov	najmenej 500 podpisov
Municipality s 50001-150000 obyvateľov	najmenej 1500 podpisov
Municipality s 150001-300000 obyvateľov	najmenej 3000 podpisov
Municipality s 300001-1000000 obyvateľov	najmenej 5000 podpisov
Municipality nad 1000000 obyvateľov	najmenej 8000 podpisov

²⁶ Zákon o voľbách. Španielsko. Dostupné online: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1985-11672>.

²⁷ Kandidátka musí byť na každých 5 miest v poradí v zložení: 3 muži, 2 ženy alebo 3 ženy a 2 muži.

Švédsko²⁸

Vo Švédsku neexistujú pravidlá týkajúce sa formovania a organizácie politických strán. Z pohľadu štátu sú politické strany považované za dobrovoľné, súkromné a nezávislé združenia občanov. Politické strany, ktoré sa chcú zúčastniť volieb, musia túto skutočnosť písomne oznámiť ústrednej volebnej autorite. Nezávislí kandidáti, ktorí sa chcú zúčastniť volieb, musia vytvoriť politickú stranu a o zámere kandidovať vo voľbách musia informovať volebnú autoritu. Spolu s tým musia predložiť aj zdokumentovanú podporu od najmenej 50 osôb v danej municipalite. Od roku 2018 sa pravidlá transparentného financovania uplatňujú aj pre strany kandidujúce na regionálnej a lokálnej úrovni.

²⁸ Volebný zákon. Švédsko. Dostupné online:

<https://www.government.se/49150c/contentassets/4e2fdee5a8e342e88289496d34701aec/the-elections-act-2005837>.

Vytvorenie politickej strany. Švédsko. Dostupné online: <https://www.val.se/for-partier/bilda-parti.html>.

4. Záver

Regulárne lokálne politické strany sú v štátoch Európskej únie relatívne zriedkavým javom. Oveľa častejšie umožňujú európske krajiny kandidovať skupine kandidátov bez nutnosti vytvárať registrované politické strany pod jedným názvom (identitou) a súťažiť s politickými stranami. Berúc do úvahy slovenský politický a volebný systém, existuje niekoľko základných možností, ako umožniť zoskupeniu nestranických kandidátov efektívnejšie kandidovať v lokálnych voľbách v prípade, ak sa zákonodarca rozhodne súčasnú právnu úpravu novelizovať podľa príkladov praxe z analyzovaných štátov.

a) Úprava podmienok registrácie politických strán

Jednou z možných prekážok pre vznik lokálnych politických strán je zákonom stanovený počet potrebných podpisov na registráciu politickej strany (10 000). Vzhľadom na náročnosť zberu potrebného počtu podpisov pre lokálnych politikov, predovšetkým z menších miest či obcí, jednou z ciest, ako umožniť existenciu lokálnych strán, by bolo zníženie počtu potrebných podpisov, prípadne zmena podmienok na registráciu politických strán.

Niektoré európske štáty majú na registráciu politických strán nastavené oveľa nižšie kritériá – napríklad požiadavka 1 000 podpisov v Českej republike a v Poľsku, prípadne 100 zakladajúcich členov, bez nutnosti zbierania podpisov, v Chorvátsku. V niektorých štátoch vznik politických strán nie je regulovaný (napr. Švédsko), stanovené sú len podmienky na účasť podľa jednotlivých typov volieb.

b) Umožnenie vzniku lokálnych politických strán

Ako vyplýva z praxe niektorých analyzovaných krajín, na registráciu lokálnych strán zvyčajne nie je stanovený počet podpisov oprávnených voličov a/alebo počet členov (prípadne je uvádzaný počet dvoch členov) – napr. Holandsko, Spojené kráľovstvo. Zároveň však tieto strany môžu kandidovať len v miestnych a regionálnych voľbách a zvyčajne nemajú nárok na príspevok zo štátneho rozpočtu.

c) Umožnenie vzniku lokálnych volebných združení

Prax viacerých analyzovaných štátov (napr. Cyprus, Fínsko, Nemecko, Španielsko, Česká republika) umožňuje kandidovať združeniam (najmä) nestranických kandidátov pod spoločným názvom bez nevyhnutnosti vytvárania a registrácie politických strán. Počet potrebných podpisov na predloženie kandidátnej listiny sa zväčša pohybuje medzi 1 – 7 % oprávnených voličov v danom meste/obci, prípadne je pevne stanovený vzhľadom na počet obyvateľov. Ostatné podmienky sa týkajú len názvu kandidátnej listiny, údajov potrebných na identifikáciu a administratívnych úkonov potrebných na registráciu danej kandidátnej listiny.

5. Použité zdroje

1. Federálny zákon o financovaní politických strán. Rakúsko. Dostupné online: https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/Erv/ERV_2012_1_56/ERV_2012_1_56.pdf.
2. Federálny zákon o politických právach. Švajčiarsko. Dostupné online: <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19760323/index.html>.
3. iDnes.cz (2016). *Starostové a nezávislí (STAN)*. Dostupné online: <https://www.idnes.cz/wiki/politika/starostove-a-nezavisli-stan.K455073>.
4. Interná databáza výmeny informácií Európskeho centra pre parlamentný výskum a dokumentáciu (ECPRD). Požiadavka NR SR č. 4485 Conditions for registration/formation of local political parties (podmienky pre registráciu/vznik miestnych politických strán).
5. Občiansky zákonník. Švajčiarsko. Dostupné online: <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19070042/index.html#a60>.
6. Parlament schválil administratívno-teritoriálnu reformu. Lotyšsko. Dostupné online: <https://www.saeima.lv/en/news/saeima-news/29027-saeima-adopts-administrative-territorial-reform>.
7. Register politických strán a hnutí. Dostupné online: <https://ives.minv.sk/rez/registre/pages/list.aspx?type=ps>.
8. Registrácia v centrálnej volebnej komisii. Holandsko. Dostupné online: <https://www.lokalepolitiekepartijen.nl/onderwerp/oprichten/registeren-bij-een-centraal-stembureau/>.
9. Štatistický úrad Slovenskej republiky. *Počet a podiel zvolených starostov a poslancov podľa jednotlivých politických subjektov a podľa územného členenia*. Dostupné online: <https://volby.statistics.sk/oso/oso2018/sk/data01.html>.
10. Volebná komisia. Spojené kráľovstvo. Úvod do registrácie politickej strany. Dostupné online: https://www.electoralcommission.org.uk/sites/default/files/pdf_file/intro-registration-rp.pdf.
11. Volebný zákon. Fínsko. Dostupné online: https://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1998/en19980714_20040218.pdf.
12. Volebný zákon. Nórsko. Dostupné online: <https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/2002-06-28-57>.

13. Zákon č. 1/2001 o voľbách členov miestnej samosprávy. Portugalsko. Dostupné online: <https://dre.pt/web/guest/legislacao-consolidada/-/lc/34526875/view?q=Lei+Org%C3%A2nica+1%2F2001>.
14. Zákon č. 85/2005 Z. z. o politických stranách a hnutiach. Dostupné online: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/85/20201201.html>.
15. Zákon č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Dostupné online: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2014/180/.html>.
16. Zákon č. 491/2001 Sb. o voľbách do zastupiteľstiev obcí a o zmene niektorých zákonov. Česká republika. Dostupné online: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-491/zneni-20210802>.
17. Zákon o municipalitách. Cyprus. Dostupné online: http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/1985_1_111/full.html.
18. Zákon o politických stranách. Nórsko. Dostupné online: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-102>.
19. Zákon o politických stranách, voľbách a referende. Spojené kráľovstvo. Dostupné online: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/41/contents>.
20. Zákon o voľbách do mestských a miestnych zastupiteľstiev. Lotyšsko. Dostupné online: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/57839-law-on-elections-of-the-republic-city-council-and-municipality-council>.
21. Zákon o voľbách do miestnych a regionálnych zastupiteľstiev. Dánsko. Dostupné online: <http://valg.oim.dk/media/16285/local-and-regional-government-elections-act.pdf>.
22. Zákon o voľbách do miestnych zastupiteľstiev. Estónsko. Dostupné online: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/513012020001/consolide>.
23. Volebný zákon. Švédsko. Dostupné online: <https://www.government.se/49150c/contentassets/4e2fdee5a8e342e88289496d34701aec/the-elections-act-2005837>.
24. Vytvorenie politickej strany. Švédsko. Dostupné online: <https://www.val.se/for-partier/bilda-parti.html>.